

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. МАЙКЛІДСА)

Расвська Ірина Валеріївна,

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри теорії та практики перекладу
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ORCID ID: 0000-0002-5038-6189

Коваленко Ольга Володимирівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ORCID ID: 0009-0002-5027-0757

Фразеологічні одиниці вважаються найвиразнішою частиною словникового запасу мови, адже вони відображають історію, мудрість, досвід, мораль та гумор народу. Завдяки своїй образності фразеологічні одиниці передають усі найтонші відтінки, національний колорит і збагачують мовлення. Завдяки особливостям фразеологізмів художній текст наповнюється метафоричністю та образністю. Ці одиниці є неймовірно важливим та актуальним матеріалом для дослідження серед мовознавців та перекладознавців. Фразеологізми вживаються постійно та існує їх безліч. Їх основним призначенням є функціонування як виду міжкультурної комунікації. Сам факт наявності в мові, окрім простих слів, цілих словесних комплексів, які тотожні слову, складність пошуку еквівалента під час перекладу та особливості передачі під час перекладу служать для нас приводом до того, щоб досліджувати саме це явище.

Проблема класифікації фразеологізмів часто постає перед мовознавцями і сьогодні. У мовознавстві наявні семантичні, ідеографічні, тематичні, експресивно-стилістичні, структурні, морфологічні класифікації фразеологізмів.

Проблема перекладу фразеологізмів така ж актуальна, як і проблема їх класифікації, тому різні вчені пропонують свої способи їх перекладу. Адже часто передати фразеологічні одиниці слово в слово неможливо, тому що вони являють собою єдине семантичне ціле. Більшість українських мовознавців виділяють такі основні способи перекладу, як: повний або частковий еквівалент, фразеологічний аналог, лексичний переклад, описовий переклад та калькування. До мени поширених вони відносять антонімічний переклад, контекстуальні заміни та інші граматичні трансформації. Всі способи можна розділити на фразеологічні та нефразеологічні. Звісно, вчені надають перевагу першому типу для збереження образності, колориту та значення оригінального виразу. А буквалізм викликає незрозуміння у читача та псує сприйняття фразеологічної одиниці. Саме тому без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти гру слів, жарг або навіть сенс усього висловлювання.

Складність у процесі перекладу фразеологізмів полягає в тому, що англійська та українська мови різні за будовою та зв'язком між словами. Також фразеологічні одиниці за своєю структурою – це семантично неподільні словосполучення, зміст та засіб вираження яких значно відрізняється між собою. Безумовно, труднощі під час перекладу сталих виразів виникають через їх національно-культурне підґрунтя.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, переклад фразеологізмів, еквівалентність, способи перекладу фразеологізмів, збереження образності під час перекладу, переклад.

Rayevska Iryna, Kovalenko Olga. Features and methods of translating English language phraseological units into Ukrainian (based on A. Michalidis novel)

Phraseological units are considered the most expressive part of the vocabulary of the language, because they reflect the history, wisdom, experience, morality and humor of the people. Thanks to their imagery, phraseological units convey all the subtlest shades, national flavor and enrich speech. Thanks to the peculiarities of phraseological units, the artistic text is filled with metaphors and imagery. These units are incredibly important and relevant research material among linguists and translation scholars. Phraseologisms are used constantly and there are many types of them. Their main purpose is functioning as a form of intercultural communication. The very fact that the language contains, in addition to simple words, entire word complexes that are identical to a word, the difficulty of finding an equivalent during translation, and the peculiarities of transmission during translation serves as a reason for us to investigate this very phenomenon.

The problem of classification of phraseological units is often faced by linguists even today. In linguistics, there are semantic, ideographic, thematic, expressive-stylistic, structural, morphological classifications of phraseological units.

The problem of translation of phraseological units is as relevant as the problem of their classification, so different scientists offer their own ways of translating them. After all, it is often impossible to convey phraseological units word for word, because they represent a single semantic whole. Most Ukrainian linguists distinguish the following main methods of translation: full or partial equivalent, phraseological analogue, lexical translation, descriptive translation and tracing. Less common ones include antonymic translation, contextual substitutions, and other grammatical transformations. All methods can be divided into phraseological and non-phraseological. Of course, scientists prefer the first type to preserve the imagery, color and meaning of the original expression. And literalism causes

misunderstanding in the reader and spoils the perception of a phraseological unit. That is why, without knowledge of phraseology, it is impossible to appreciate the brightness and expressiveness of speech, to understand a play on words, a joke or even the meaning of the entire statement.

The difficulty in the process of translating phraseological units was that the English and Ukrainian languages are different in terms of structure and connection between words. Also, phraseological units by their structure are semantically indivisible word combinations, the meaning and means of expression of which are significantly different from each other. Undoubtedly, difficulties in translating fixed expressions arise due to their national and cultural background.

Key words: *phraseological unit, translation of phraseological units, equivalence, ways of translating phraseological units, preservation of imagery during translation, translation.*

Вступ. Фразеологія порівняно з іншими науками досить молода і потребує подальшого дослідження. Тему фразеологізмів опрацьовували такі видатні мовознавці та перекладознавці, як Ш. Баллі, Л. Сміт, І. Корунець, В. Карaban, Г. Іжакевич, Л. Скрипник, В. Білоноженко, Ю. Прадід та інші.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці, їх семантика, структура, взаємозв'язок з українськими відповідниками. **Предметом** дослідження є способи передачі фразеологічних одиниць англійської мови українською.

Метою цього дослідження є вивчення та аналіз фразеологічних одиниць, класифікацій та особливостей їх перекладу з англійської мови українською на основі книги «Мовчазна пацієнтка» А. Майклідіса.

Матеріал та методи дослідження. Матеріалом дослідження є роман «Мовчазна пацієнтка» Алекса Майклідіса – англійського сценариста та письменника у жанрі психологічного трилера – загальним обсягом у 352 сторінки, з яких проведена суцільна вибірка в кількості 200 фразеологічних одиниць. Також матеріалом для аналізу слугує переклад цієї книги Ю. Підгорною загальним обсягом у 288 сторінок. Під час дослідження була застосована така методологічна база: загальнонаукові методи (критичний аналіз літературних джерел, спостереження, моделювання, дедуктивний та індуктивний); лінгвістичні методи (порівняння, зіставний та типологічний методи).

Першим ученим, який об'єднав фразеологізми в одну класифікацію, вважається Ш. Баллі. Спочатку він виділив чотири групи фразеологічних одиниць: вільні словосполучення, позбавлені стійкості; звичайні поєднання – словосполучення, компоненти яких мають відносно вільні зв'язки між собою, тому можливі деякі зміни; фразеологічні ряди – слова, в яких два поняття зливаються в одне; фразеологічні єдності – словосполучення, компоненти яких втратили своє первісне значення, але разом вони формують цілісне поняття [9, с. 4].

Через декілька років Ш. Баллі переглянув свою класифікацію і поділив фразеологізми на дві великі групи: фразеологічні групи (словосполучення з вільними компонентами) та фразеологічні єдності (словосполучення, компоненти яких втратили своє значення через постійне використання в заданих комбінаціях) [9, с. 81].

Однією з основних характеристик фразеологізмів, що є відмінною ознакою від вільних сполучень, є ідіоматичність. Д. Ганич та І. Олійник пропонують своє визначення терміна «фразеологічна одиниця». На їхню думку, це стійкий нероздільний мовний зворот, який

виражає одне сумарне поняття, повний зміст якого не залежить від змісту кожного з компонентів. Ідіоматичність – це головна причина того, що загальна характеристика фразеологізму не відповідає його кінцевому значенню. Тільки разом такі слова утворюють фразеологізм, що змінює своє значення і характеризується ідіоматичністю [11, с. 165].

Відомий український лінгвіст Г. Іжакевич пропонує розглядати класифікацію фразеологізмів за принципом їх виникнення на: розмовно-побутові, фольклорні, книжні [2].

Ю. Прадід, український мовознавець, розробив власну класифікацію фразеологізмів з використанням граматичного підходу. Він умовно поділяє всі фразеологічні одиниці на дві великі групи: 1) словосполучення, в яких можна легко визначити категорійні властивості, тому що переважає граматично опорний складник (найчастіше граматичний стрижень таких фразеологізмів представлений іменником або дієсловом); 2) словосполучення, які складаються з категорійних властивостей двох або більше частин мови, що призводить до неможливості визначення граматично опорного складника. Через це категорійні ознаки втрачають свої межі.

Важливо зазначити, що Ю. Прадід також виокремлює такі граматично-семантичні групи фразеологізмів, як: іменникові (субстантивні), прикметникові (ад'єктивні), дієслівні, прислівникові, вигукові [8, с. 48].

Українська мовознавець Ж. Краснобаєва-Чорна у підручнику «Фраземіка та фразеографія в сучасній лінгвопарадигмі» дає чіткі визначення кожній групі фразеологічних одиниць за класифікацією Ю. Прадіда [5].

Іменникові, або субстантивні фразеологізми – це фраземи, об'єктивовані в граматичних категоріях числа, роду та відмінка. В реченні ця група виступає в ролі підмета, додатка чи іменною частиною складеного присудка.

Прикметникові, або ад'єктивні фразеологізми – це фраземи, які характеризуються загальним категоріальним значенням атрибутивності, що називає ознаку предмета. Зазвичай таке словосполучення є означенням або іменною частиною складеного присудка.

Дієслівні фразеологізми – це фраземи, об'єктивовані в граматичних категоріях виду, перехідності/неперехідності, стану, способу, часу, особи, числа, роду. Основною функцією таких словосполучень у реченні є присудок чи обставина.

Прислівникові фразеологізми – це фраземи, які не мають морфологічних ознак і виступають обставиною в реченні. Ця група словосполучень виражає дію чи стан предмета.

Вигукові фразеологізми – це фраземи, основною функцією яких є виявлення почуттів та емоцій. Вони, своєю чергою, поділяються на 4 види: емоційні, імперативні, запевнення та етикету [5].

Проблемою класифікації фразеологізмів також цікавляться європейські лінгвісти та мовознавці. Зокрема, ми маємо звернути увагу на класифікацію, запропоновану видатним англійським фразеологом та критиком Л. Смітом. Видатний фразеолог поділяє фразеологізми на ті, що пов'язані з: тваринним світом; культурою та людськими цінностями; спортом; мистецтвом; побутом; їжею та її приготуванням; сільським господарством, мореплавцями [10, с. 141].

Також слід зазначити, що Л. Сміт приділяв особливу увагу ідіомам іншомовного походження (запозичених з інших культур та країн); біблійного походження; крилатим висловам В. Шекспіра; ідіомам на позначення частин тіла; фразовим дієсловом, у склад яких входять дієслово та прийменник чи прислівник. Вчений розглядає класифікацію фразеологізмів не з лінгвістичної, а з тематичної (семантичної) точки зору [10, с. 25].

Вказані дані про класифікацію фразеологічних одиниць свідчать про те, що і досі наявна потреба продовження розробок та вивчення цієї теми для однієї загальноприйнятої класифікації у майбутньому. Жодна з указаних класифікацій не стала остаточною чи досить точною, аби її прийняли як загальну.

Визначний український перекладач та мовознавець І. Корунець описав чинники, що впливають на точність та доречність перекладу фразеологізмів: походження фразеологічного словосполучення в мові оригіналу та в мові перекладу (однакове або різне) та інформація про те, де, як, коли, за яких умов воно з'явилося у системі мови; число образів, що притаманні фразеологізму в мові перекладу; перцепція образів, попередньо закладених у фразему мови перекладу; структура та внутрішня форма фразеологічного словосполучення; існування точного еквівалента [4].

Останній спосіб перекладу вважається досконалим та найбільш влучним, адже перекладач, не змінюючи будову словосполучення, передає його сенс з абсолютно зрозумілою образністю читачеві. Проте щодо повного еквівалента, деякі вчені вважають по-іншому.

Відомі науковці виділяють два основні способи перекладу фразеологізмів на цільову мову: фразеологічний та нефразеологічний. Перший полягає в тому, що перекладач використовує еквівалент чи аналог для відтворення сталого виразу, а другий метод виконується за допомогою таких прийомів, як калькування, контекстуальні заміни та описовий переклад.

І. Корунець вважає, що наявні такі основні способи перекладу фразеологізмів: 1) за допомогою повного або часткового еквівалента в мові перекладу чи за допомогою варіантних відповідників; 2) переклад фраземи за допомогою одного слова, роблячи переклад стислим та влучним, не знайшовши еквівалента в мові перекладу; 3) за допомогою калькування чи вільного перекладу; 4) використовуючи спосіб описового перекладу, розширивши структуру в мові перекладу. Найчастіше

такий метод необхідний у випадках, коли неможливо знайти короткий влучний еквівалент до фразеологізму. Тоді перекладач придумує власний адекватний відповідник, якщо цільова мова немає відповідного аналогу [4, с. 84].

Видатний український професор та дослідник фразеології Я. Баран зазначає, що адекватний переклад фразеологізмів на цільову мову – це точне збереження їх тлумачення, форми та специфіки у тканині мови [1, с. 154]. Своєю чергою мовознавець запропонував чотири способи перекладу фразеологічних сполучень: 1) калькування чи дослівний переклад, типовий для перекладу крилатих виразів; 2) повний еквівалентний переклад (такий вид перекладу вчений вважає доцільним та влучним так само, як і перший); 3) неповний еквівалентний переклад; 4) описовий переклад [1, с. 93].

Не можна залишити без уваги класифікацію способів перекладу українського мовознавця В. Карабана. У своїх дослідженнях лінгвіст виокремлює чотири головні види перекладу фразеологізмів з української на англійську мову: моноеквівалентний переклад (абсолютний та відносний); вибіркового перекладу, в якому перекладачу необхідно вибрати найбільш влучний відповідник із кількох наявних синонімів до фразеологізму; вільний переклад використовується тоді, якщо в англійській мові не існує адекватного відповідника до українського фразеологізму [3, с. 20].

Результати дослідження. У нашому дослідженні ми спиралися на класифікацію, розроблену українським лінгвістом Ю. Прадідом. За результатами проведеного дослідження ми дійшли висновку, що найбільш частотними є дієслівні фразеологізми.

Дієслівним фразеологізмам властиві граматичні категорії часу, виду, особи, числа, способу і стану. Вони виражають загальне значення дії. Дієслівні фразеологізми були використані у 116 випадках, що становить 58% від загальної кількості. Такі фразеологізми мають виразне емоційне забарвлення і живаються для позначення різноманітних дій, переважно пов'язаних із взаєминами людей. Найпродуктивнішою моделлю проаналізованих дієслівних фразеологічних одиниць є: «дієслово + іменник з прийменником або без нього». Рідше трапляються фразеологізми конструкцій: «дієслово + прикметник із прийменником або без нього», «дієслово + прийменник + іменник», «дієслово + займенник + іменник». Існування таких фразеологічних одиниць, що функціонують як дієслова, може пояснюватися конверсією, що є типовим і набагато більш частотним явищем в англійській мові порівняно з українською. Наприклад: *Christian nodded to himself, as if he'd made his mind up about something* [14, с. 48] (дієслово + іменник + прийменник).

Адвербіальні (прислівникові) фразеологізми. Загалом такі фразеологізми виражають означення ознаки. З погляду семантичних особливостей вони поділяються на два класи: на якісні й обставинні. Кожен із них характеризується властивими їм особливостями (наприклад, адвербіальні фразеологізми способу дії, міри, ступеня). Адвербіальні фразеологічні одиниці являють собою

великий і продуктивний пласт фразеологізмів, які за кількістю поступаються лише дієслівним. Вони неоднорідні як в аспекті стійкості, ідіоматичності, семантичної цілісності, так і щодо структурно-граматичної організації. В реченні вони виконують функцію обставини. Усю сукупність адвербіальних фразеологізмів єднає одна спільна властивість: відсутність парадигматичних форм. Поєднуючись з іншими словами чи фразеологізмами, вони вступають з ними у зв'язок прилягання.

За даними аналізу в проаналізованій книзі було знайдено 37 (18,5%) адвербіальних фразеологізмів. Найпоширенішою структурою виявились «прийменник + іменник» та «прийменник + прикметник + іменник». Приклади адвербіальних фразеологізмів: *Why else shoot the man you love in the face at close range* [14, с. 15] (прийменник + прикметник + іменник).

Іменникові (субстантивні фразеологізми). Характерною особливістю субстантивних фразеологізмів є їх категоріальні ознаки. Вони мають граматичні категорії роду, числа, відмінка та об'єднані загальним значенням предметності чи особи. Такі фраземи об'єднує категоріальне значення предметності. У реченні субстантивні фраземи виконують синтаксичні функції підмета, іменної частини складеного присудка або додатка.

Найпродуктивніші моделі субстантивних фразеологізмів: «прикметник + іменник», «іменник + прийменник + іменник». За результатами дослідження було виокремлено 30 англійських виразів (15% від кількості аналізованих одиниць). Проведений аналіз субстантивних фразеологічних одиниць дозволяє стверджувати, що всі фразеологізми вказаного граматико-структурного розряду представлені іменниковими групами, але вони можуть поширюватися додатковими елементами. Оскільки найменування предметів переважно виконується іменниками, то саме іменники та іменникові групи переважають серед субстантивних фразеологізмів: *Sixteen milligrams of risperidone – a horse's dose* [14, с. 63] (іменник + іменник).

Ад'єктивні (прикметникові) фразеологізми. Властивістю ад'єктивних фразеологізмів є вираження якісної характеристики предмета. Щодо граматичних категорій, то їм властива категорія роду і числа. Четвертою за чисельністю групою аналізованих фразеологізмів є ад'єктивні фразеологічні одиниці, що функціонують у реченнях як прикметники. Серед зібраного матеріалу виявлено 14 ад'єктивних фразеологізмів-комполітів, що становить 7% від загальної вибірки. Ад'єктивні фразеологізми можна поділити на компаративні та некомпаративні. Серед проаналізованих прикладів ад'єктивні фразеологізми є компаративними. Такі фразеологізми є двокомпонентними і представлені поєднанням іменника та прикметника. Різноманітність структурно-граматичної організації ад'єктивних фразеологічних зворотів зумовлюється широкими можливостями вираження атрибутивних відношень. Класичною структурою таких фразеологізмів є «прикметник + порівняльний зворот»: *She was silent as the grave* [14, с. 78] (прикметник + порівняльний зворот).

Вигукові фразеологізми. До них належать фразеологізми, які виражають різноманітні почуття. На відміну

від інших фразеологічних одиниць, вони не можуть виконувати номінативної функції, основу їх смислової структури становлять немотивовані конотативні семи. Семантико-комунікативне призначення вигукових фразеологізмів полягає в безпосередньому вираженні емоцій та почуттів. Вигуковим фразеологізмам у граматичному плані властива сталість та незмінність форми, а їхньою семантичною особливістю є відсутність номінативної функції. Проте такий вид фразеологізмів виявився найменш популярним у книзі. Із проаналізованих фразем лише 3 (1,5%) належать до вигукового типу: *“Got it in one!”* [14, с. 59] (дієслово + займенник + прийменник + числівник).

Аналіз фразеологізмів у книзі «Мовчазна пацієнтка» показав, що згідно з класифікацією Ю. Прадіда, у тексті найбільше дієслівних та адвербіальних фразеологізмів, менша частка припадає на ад'єктивні і субстантивні вирази, зовсім рідко трапляються вигукові фразеологічні одиниці.

Для аналізу способів перекладу явища використана класифікація відомих українських мовознавців М. Личук і В. Шинкарук [6, с. 34], які визначили основні способи передачі фразеологічних одиниць: *переклад за допомогою еквівалента (повного та часткового), переклад за допомогою фразеологічного аналога, дослівний переклад (калькування), описовий переклад та контекстуальна заміна*. Також ми доповнили цю класифікацію шляхами перекладу за М. Нагорною [7, с. 47], що включають у себе лексичний та антонімічний переклади, створивши робочу класифікацію. За результатами дослідження найпоширенішим способом перекладу фразеологічних одиниць у книзі «Мовчазна пацієнтка» є калькування.

Дослівний переклад або калькування. Цей спосіб перекладу використовується для адекватної передачі фразеологізмів, коли автор пропускає чи додає компоненти, замінює їх, переставляє, оживлює тим чи тим чином напівстерті образи, поєднує одні одиниці з іншими тощо. Калькування не вважається найкращим способом перекладу фразем, адже певний образ може бути незрозумілим читачеві. Калькування (дослівний переклад) було використано у 46 випадках, що становить 23%. Це пояснюється тим, що перекладач намагалася зберегти образність оригіналу під час перекладу фразеологізму, який не має повного або часткового еквівалента чи аналогу в рідній мові. Наприклад:

But now the flat was silent as a tomb [14, с. 78]. – *Але зараз у квартирі було тихо, як у могилі* [13, с. 70].

I felt like a rabbit in the headlights [14, с. 78]. – *Я відчував себе кроликом у світлі фар* [13, с. 70].

Лексичний переклад. Такий вид було використано в 43 випадках, що становить 21,5% від загальної кількості. Це означає, що перекладач не в змозі відшукати фразеологічний відповідник, передає значення одиниць за допомогою одного слова. Цей спосіб належить до нефразеологічних, проте влучно та доцільно описує значення фразеологізму. Лексичний спосіб полягає в перекладі фраземи лише одним словом, передавши її тлумачення. У разі такого перекладу здебільшого втра-

чається стильове забарвлення фразеологізмів та їх прагматичний потенціал.

I was offered the job on the spot, and I accepte [14, с. 22]. – Мені **одразу** запропонували цю посаду, і я погодився [13, с. 27].

Keep an eye on it [14, с. 67]. – **Слідкуй** за цим [13, с. 69].

Описовий переклад. Якщо в українській мові відсутній еквівалент чи аналог англійського фразеологізму, а спосіб калькування викликає малозрозумілий буквализм, перекладачеві доводиться застосовувати описовий переклад. Такий спосіб перекладу передає значення фразеологічної одиниці мови оригіналу за допомогою вільного сполучення слів мови перекладу. В ході дослідження виявлено, що перекладач використала такий спосіб перекладу фразеологізмів у 32 (16%) випадках, пояснюючи семантичне та конотативне значення у вигляді тлумачення фразеологічного звороту. Описово найчастіше передавалися такі фразеологічні одиниці, які не містять аналогів в українській мові і які б не були зрозумілі у разі дослівного перекладу:

It's been a long week and I'm a bit under the weather [14, с. 105]. – **Важкий** був тиждень і я **не дуже добре себе почуваю** [13, с. 107].

She was off her meds and out of her mind [14, с. 76]. – Вона не приймала ліки і **втратила контроль** [13, с. 71].

Повний фразеологічний еквівалент. У 19 випадках перекладач використала повний еквівалент для відтворення змісту англійського фразеологізму українською мовою, що становить 9,5% від загальної кількості. Звісно, повних та неповних еквівалентів виявилось не так багато. Це можна пояснити відмінностями в культурі, світогляді, традиціях, минулому двох націй. Приклади:

There's so much pain everywhere, and we just close our eyes to it [14, с. 58]. – **Скрізь стільки болю, а ми лише заплююємо очі на це** [13, с. 53].

I was looking for subtext, reading between the lines for nonverbal clues [14, с. 133]. – Я шукав підтекст, **читаю між рядків** у пошуках невербальних підказок [13, с. 128].

Частковий фразеологічний еквівалент. Важливо зазначити, що використання часткових еквівалентів є більш поширеним в українській мові. Але в проведеному дослідженні частота використання часткових еквівалентів виявилася однаковою за кількістю з повними. Це означає, що часткові еквіваленти також були застосовані у 19 (9,5%) випадках:

I had free rein of the house garden without his watchful eye [14, с. 19]. – Ми з мамою мали **необмежену свободу дії** у будинку і саду без батькового **гострого ока** [13, с. 14].

Max caught me looking at the picture and nodded as if reading my mind [14, с. 106]. – Макс помітив, що я розглядаю фотографію, і кивнув, ніби **читаючи мої думки** [13, с. 101].

Фразеологічний аналог. Проаналізовані аналоги мають дуже схоже значення, проте різняться внутрішньою формою. Вони відрізняються від оригінального фразеологізму лише деякими компонентами, часто синонімічними, синтаксичною або морфологічною

структурою, значенням. Проте важливо зауважити, що їх відносність охоплюється контекстом. Якщо порівняти кількість фразеологізмів в англійській та українській мовах, однакових за змістом та стилістичним забарвленням досить небагато. Тому коли перекладач не могла знайти повний або частковий еквівалент, вона вибирала влучний український аналог, який аналогічний за змістом, але, звісно, не однаковий за буквальним значенням. Фразеологічний аналог було застосовано у 16 випадках, що становить 8%:

I'm getting ahead of myself [14, с. 13]. – **Біжу поперед батька в пекло** [13, с. 19].

"Got it in one" [14, с. 59]. – **Влучила в яблучко** [13, с. 54].

Антонімічний переклад. Це такий вид перекладу, за якого передається протилежне значення фразеологічної одиниці (негативне значення фразеологізму перетворюється на позитивну конструкцію (або навпаки). Як вважають відомі лінгвісти в цій галузі, такий вид перекладу використовується найрідше. Проте результати дослідження виявили, що перекладач використовувала антонімічний переклад фразеологізмів у 14 випадках (7%).

Better keep on the right side of her [14, с. 25]. – **Краще не сваритися** з нею [13, с. 27].

Stay on track, I told myself [14, с. 127]. – **Не відволікайся**, – сказав я собі [13, с. 129].

Контекстуальна заміна. Переклад за допомогою перефразування або контекстуальної заміни вважається більш адекватним способом, ніж дослівний переклад. У проаналізованому перекладі фразеологізмів перекладач замінила слова одного класу на рядки слів, що не мають ідіоматичного характеру, але виражають загальне значення, передане вихідною одиницею. Спосіб контекстуальної заміни був застосований у 11 випадках (5,5%):

It's like she's six feet under water [14, с. 63]. – **Своїм виглядом вона нагадувала мерця** [13, с. 68].

Висновки. Отже, під час перекладу фразеологічних одиниць застосовується калькування, повний або частковий еквівалент, аналог, описовий переклад, лексичний переклад, відносно рідше на допомогу приходять антонімічний переклад та контекстуальні заміни. Проте для перекладу фразеологізмів у книзі «Мовчазна пацієнтка» спостерігалася різна частота використання способів перекладу. Фразеологічними способами перекладено 146 фразеологічних одиниць (73%), а нефразеологічними – 54 (27%). Різниця між такими шляхами перекладу дуже велика, тобто перекладач не змогла відшукати велику кількість повних або часткових еквівалентів. Проте важливо зазначити, що навіть нефразеологічні способи перекладу не заважали під час читання книги «Мовчазна пацієнтка». Звісно, перекладач втратила образність та метафоричність відтворюваних одиниць, проте зберегла значення їх компонентів, іноді замінюючи їх на більш відомі для читача. Багато відомих перекладознавців вважають домінуючий спосіб перекладу у книзі (калькування) небажаним, але за відсутності фразеологічних відповідників у мові перекладач може його використовувати.

Найчастіше дієслівні фразеологізми перекладали за допомогою двох способів – калькування та описового перекладу. Перекладач використовувала калькування та лексичний переклад для прислівникових (адвербіальних) фразем. Цей метод було використано для того, щоб влучно та коротко передати оригінальний вираз, не навантажуючи читача. Своєю чергою

іменникові фразеологічні одиниці найчастіше передавали за допомогою повного або часткового еквівалента і фразеологічного аналога. Також способом калькування та аналога було перекладено більшість прикметникових (ад'єктивних) фразеологізмів. Перекладач використала контекстуальні заміни для відтворення вигуківих фразеологізмів.

Література:

1. Баран Я.А. Фразеологія: знакові величини : навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Вінниця : Нова Книга, 2008. 256 с.
2. Їжакевич Г.П. Стилістична класифікація фразеологічних одиниць. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 10. С. 13–21.
3. Карабан В.І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2006. 608 с.
4. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
5. Краснобаєва-Чорна Ж. Терміносистема фразеології: структура та складники термінологічної мікросистеми «фразеокласифікація». *Лінгвістичні студії*. 2013. Вип. 26. С. 156–163.
6. Личук М.І., Шинкарук В.Д. Ступені фразеологізації речень. Чернівці : Рута, 2001. 136 с.
7. Нагорна М. Основні шляхи перекладу фразеологізмів українською мовою. *Наука. Освіта. Молодь*. Умань. 2016. № 2. С. 47–48.
8. Прадід Ю.Ф. Фразеологічна ідеографія (проблематика досліджень). Київ : Сімферополь, 1997. 252 с.
9. Bally Ch. *Precis de stylistique*. Geneve, Switzerland : Eggimann, 1905.
10. Smith Logan Pearsall. *Words and Idioms: Studies in the English Language*. Constable, 1943. 299 p.
11. Словник фразеологізмів української мови / відп. ред. О.В. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 788 с.
12. Collins Cobuild Dictionary of Idioms / Founding Ed.-in-Chief J. Sinclair. London : Harper Collins Publishers, 1997. 493 p.
13. Алекс Майклідіс. Мовчазна пацієнтка / пер. з англ. Ю. Підгорної. Харків : Віват, 2021. 288 с.
14. Michaelides Alex. *The Silent Patient*. London : Orion Books, 2019. 352 p.

References:

1. Baran, Ya.A. (2008). *Frazeolohiya: znakovi velychyny: navchalnyi posibnyk dlya studentiv fakultetiv inozemnykh mov* [Phraseology: sign values: study guide for students of foreign language faculties]. Vinnytsia: Nova Knyha, 256 p. [in Ukrainian].
2. Yizhakevich, H.P. (1971). *Stylistychna klasyfikatsiya frazeolohichnykh odynyt' [Stylistic classification of phraseological units]. Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli [Ukrainian language and literature in school]. № 10, p. 13–21 [in Ukrainian].*
3. Karaban, V.I. (2006). *Teoriya i praktyka perekladu z ukrayins'koyi movy na anhliys'ku: navchalnyi posibnyk dlya VNZ* [Theory and practice of translation from Ukrainian to English: Study guide for universities]. Vinnytsia: Nova Knyha, 608 p. [in Ukrainian].
4. Korunets, I.V. (2017). *Teoriya i praktyka perekladu (aspektniy pereklad): pidruchnyk* [Theory and practice of translation (aspect translation): textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha, 448 p. [in Ukrainian].
5. Krasnobaeva-Chorna, Zh. (2013). *Terminosystema frazeolohiyi: struktura ta skladnyky terminolohichnoyi mikrosystemy "frazеoklasyfikatsiya"* [Terminological system of phraseology: structure and components of the terminological microsystem "phrase classification"]. *Linhvistychni studiyi [Linguistic studies]*. Issue 26, pp. 156–163 [in Ukrainian].
6. Lychuk, M.I., Shinkaruk, V.D. (2001). *Stupeni frazeolohizatsiyi rechen'* [Degrees of phraseologization of sentences]. Chernivtsi: Ruta, 36 p. [in Ukrainian].
7. Nagorna, M. (2016). *Osnovni shlyakhy perekladu frazeolohizmiv ukrayins'koyu movoyu* [Main ways of translating phraseological units into Ukrainian]. *Nauka, osvita, molod'*. Uman. No. 2, pp. 47–48 [in Ukrainian].
8. Pradid, Yu.F. (1997). *Frazeologichna ideografiya (problematyka doslidzhen)* [Phraseological Ideography (the Problem of Research)]. Kyiv: Simferopol, 252 p. [in Ukrainian].
9. Bally, Ch. (1905). *Precis de stylistique*. Geneva, Switzerland: Eggimann [in English].
10. Smith Logan Pearsall. (1943). *Words and Idioms: Studies in the English Language*. Constable. 299 p. [in English].
11. *Slovyk frazeolohizmiv ukrayins'koyi movy* (2003) / vidp. red. O.V. Vynnyk. [Dictionary of phraseological units of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova Dumka. 788 p. [in Ukrainian].
12. Collins Cobuild Dictionary of Idioms (1997). Founding Ed.-in-Chief J. Sinclair. London: Harper Collins Publishers. 493 p. [in English].
13. Michaelides, Alex (2021). *Movchazna patsiyentka* / per. z anhli. Yu. Pidhornoyi [Silent patient / trans. from English Yu. Podgornaya.]. Kharkiv: Vivat. 288 p. [in Ukrainian].
14. Michaelides, Alex (2019). *The Silent Patient*. London: Orion Books. 352 p. [in English].